

به نام خدا

عنوان مستند: واژه نامه تعاریف

شماره ویرایش: سه

تاریخ تصویب: ۱۴۰۲/۰۸/۱۳ در کمیته تدوین ضوابط و ۱۴۰۲/۰۸/۱۵ در هیات مدیره

مرجع تصویب: کمیته تدوین ضوابط و هیات مدیره

فهرست

- ۱- علائم رتبه بندی اعتباری ۳
- ۲- تعریف نکول ۵
- ۳- علائم درجه بندی عملکرد صندوق های سرمایه گذاری ۶
- ۴- علائم رتبه بندی کیفیت مدیریت صندوق سرمایه گذاری ۷

۱- علائم رتبه‌بندی اعتباری

رتبه‌ی اعتباری، نظر شخص ثالث مستقل در زمینه توانایی و تمایل یک شخصیت حقوقی در زمینه بازپرداخت به موقع و کامل تعهداتش است. برهان، رتبه‌های اعتباری بلندمدت و کوتاه‌مدت را برای اشخاص حقوقی تعیین می‌نماید که رتبه بلندمدت، مدت زمان تا سه سال و رتبه کوتاه‌مدت تا یک سال را در نظر می‌گیرد.

جدول ۱- علائم رتبه‌بندی اعتباری بلندمدت و کوتاه‌مدت

رتبه‌های اعتباری بلندمدت	رتبه‌های اعتباری کوتاه‌مدت
AAA: بالاترین کیفیت اعتباری ظرفیت ایفای تعهد مالی در سطح عالی است و آسیب‌پذیری آن در برابر تغییر شرایط بسیار ناچیز است. AA: کیفیت اعتباری بسیار بالا ظرفیت ایفای تعهد مالی در سطح بسیار خوب است و آسیب‌پذیری آن در برابر تغییر شرایط بسیار کم است. A: کیفیت اعتباری بالا ظرفیت ایفای تعهد مالی در سطح خوب است و آسیب‌پذیری آن در برابر تغییر شرایط کم است. BBB: کیفیت اعتباری قابل قبول ظرفیت ایفای تعهد مالی در سطح قابل قبول است و در اثر تغییر شرایط دچار نوسان خواهد شد. BB: سفته بازانه احتمال ایفای تعهد مالی پایین‌تر از سطح قابل قبول است و در اثر تغییر شرایط دچار نوسان قابل ملاحظه خواهد شد. B: بسیار سفته بازانه احتمال ایفای تعهد مالی بسیار پایین‌تر از سطح قابل قبول است و در اثر تغییر شرایط دچار نوسان زیاد خواهد شد. CCC: ریسک اعتباری قابل توجه احتمال ایفای تعهد مالی ضعیف است و در شرایط نامناسب کاهش می‌یابد. CC: ریسک اعتباری بالا احتمال ایفای تعهدات مالی بسیار ضعیف است و در شرایط نامناسب بسیار کاهش می‌یابد. C: ریسک اعتباری بسیار بالا احتمال ایفای تعهدات مالی بسیار ناچیز است و در شرایط نامناسب به شدت کاهش می‌یابد. D: تعهد نکول شده به تعریف نکول در ادامه رجوع شود.	A⁺: امکان ایفای تعهدات مالی کوتاه‌مدت بسیار زیاد است و در برابر تغییر شرایط پایدار است. A^۱: امکان ایفای تعهدات مالی کوتاه‌مدت زیاد است و اثرپذیری آن در برابر تغییر شرایط ناچیز است. A^۲: امکان ایفای تعهدات مالی کوتاه‌مدت مناسب است ولی در برابر تغییر شرایط اثرپذیر است. A^۳: امکان ایفای تعهدات مالی کوتاه‌مدت در حد قابل قبول است ولی در برابر تغییر شرایط ناپایدار است. B: امکان ایفای به موقع تعهدات مالی کوتاه مدت کم است و ممکن است نقدینگی کافی برای ایفای تعهدات موجود نباشد. C: ایفای به موقع تعهدات مالی کوتاه‌مدت با تردید جدی مواجه است. D: تعهد نکول شده به تعریف نکول در ادامه رجوع شود.

توضیحات

همانطور که در جدول (۱) مشاهده می شود، مقیاس رتبه بندی اعتباری بلندمدت، مشتمل بر بیست درجه از AAA تا D است. AAA بالاترین کیفیت اعتباری و کمترین احتمال نکول را نشان می دهد؛ در حالی که D یک تعهد نکول شده است. رتبه های اعتباری بلندمدت از AA تا B با علامت مثبت و منفی به سه ریزرتبه (Notch)، تقسیم می شوند. مثلاً ریزرتبه های گروه BBB به ترتیب از رتبه اعتباری بالا به پایین عبارت از BBB^+ ، BBB و BBB^- هستند. رتبه های اعتباری BBB^- و بالاتر، اصطلاحاً رتبه های سطح سرمایه گذاری (Investment Grade) و رتبه های پایین تر از آن را رتبه های سطح سفته بازانه (Speculative Grade) یا اوراق بنجل (junk) می گویند.

رتبه کوتاه مدت نشان دهنده وضعیت نقدینگی و استعداد نکول در کوتاه مدت است. در جدول (۱) مشاهده می کنید که رتبه های کوتاه مدت به هفت درجه از A^+ تا C و در نهایت D تقسیم می شوند که A^+ نمایانگر بالاترین اطمینان از بازپرداخت به موقع و C نمایانگر پتانسیل بالای نکول در بازپرداخت به موقع تعهدات و D نشان دهنده نکول است.

- **وضعیت در پایش:** وقتی رتبه اعتباری در حالت پایش (Rating Watch) قرار می گیرد بدان معناست که ممکن است رتبه تعیین شده تغییر یابد و اتفاق یا انحرافی به وقوع پیوسته یا خواهد پیوست که با روند مورد انتظار متفاوت است و برای هر گونه اقدام رتبه بندی به اطلاعات بیشتری نیاز است. در مورد رتبه های در پایش، برهان عبارات "افزایشی"، "کاهشی" و "در حال وقوع" را برای نشان دادن جهت احتمالی حرکت رتبه بندی به کار می گیرد. با این حال، برهان هیچگونه الزامی ندارد که در هنگام خارج کردن یک رتبه از فهرست رتبه های در پایش، رتبه را در همان جهت اعلام شده تغییر دهد.

- **دورنمای رتبه بندی:** دورنمای رتبه اعتباری، در واقع ارزیابی برهان از روند حرکت بلندمدت رتبه را نشان می دهد که بر پایه رویدادها یا طرح های مشخصی قرار دارد که در داخل محیط کسب و کار موضوع رتبه بندی یا خارج از آن، در حال وقوع است. دورنمای رتبه بندی می تواند افزایشی، پایدار یا کاهششی باشد.

- **پسوند SO:** پسوند SO هنگام رتبه بندی اوراق بهادار ساختاریافته به رتبه اعتباری افزوده می شود. این پسوند مخفف واژه Structured Obligation است و نشان می دهد که رتبه اعتباری با در نظر گرفتن ساختار پشتیبانی کننده تعهد مالی که منجر به بهبود رتبه اعتباری شده است تعیین گردیده و بیانگر آن است که نوعی دارایی و/یا حمایت اعتباری شخص ثالثی، بازپرداخت بدهی و تعهدات مربوطه را پشتیبانی می کند.

- **علامت (U):** در صورتی که متعهد، متقاضی رتبه بندی نباشد و رتبه بندی بر اساس اطلاعات عمومی صورت پذیرد، رتبه "بدون درخواست" (Unsolicited) بوده و با حرف (U) پس از علامت رتبه بندی مشخص می شود. مثلاً $BBB(U)$. برخلاف رتبه بندی درخواست شده، جایگاه نسبی رتبه های درخواست نشده در طبقه خود، با علامت مثبت (+) یا منفی (-) مشخص نمی شوند. برای این رتبه ها دورنما نیز تعیین نمی گردد.

- **رتبه اعتباری SD:** هنگامی که به باور برهان، متعهد به طور انتخابی برخی از تعهدات مالی خود را نکول کرده است اما پرداخت به موقع دیگر تعهدات مالی خود را انجام می دهد، از این علامت برای رتبه بندی اعتباری آن استفاده می شود.

- **استفاده از علائم رتبه بندی در رتبه بندی شرکت های بیمه:** علائم رتبه بندی اعتباری بلندمدت مربوط به اشخاص حقوقی، برای رتبه بندی شرکت های بیمه نیز استفاده می شود و نشان دهنده ریسک شرکت بیمه در ایفاء تعهدات بیمه ای خود در قبال بیمه گذاران است. ریسک عدم ایفاء تعهدات بیمه ای شرکت های بیمه در کوتاه مدت رتبه بندی نشده و در نتیجه برای این شرکت ها از علائم رتبه بندی اعتباری کوتاه مدت استفاده نمی شود.

- **استفاده از علائم رتبه‌بندی در رتبه‌بندی اعتباری پروژه:** برهان از علائم رتبه‌بندی بلندمدت شرکت‌های تجاری برای رتبه‌بندی اعتباری پروژه‌ها استفاده می‌کند. به دلیل ماهیت بلندمدت اجرا و بهره‌برداری از پروژه، برهان رتبه اعتباری پروژه را در کوتاه‌مدت، تعیین نمی‌کند و در نتیجه برای رتبه‌بندی پروژه از علائم رتبه‌بندی کوتاه‌مدت، استفاده نمی‌شود.^۱

- **استفاده از علائم رتبه‌بندی در رتبه‌بندی متقاضیان اعتبارات بانکی:** برای رتبه‌بندی اعتبارات بانکی، پیشوندهای جدول (۲) که متناسب با نوع اعتبارات تخصیص می‌یابند، به علائم رتبه‌بندی بلندمدت اضافه می‌شوند. مثلاً SBC-BBB نشان دهنده کیفیت اعتباری قابل قبول برای یک اعتبار خرد بانکی و MBC-BBB، به معنی همان کیفیت اعتباری برای اعتبارات بانکی متوسط است. تقسیم‌بندی اعتبارات بانکی به خرد، متوسط و کلان توسط برهان و با توجه به نرخ تورم در صورت لزوم، به‌روز شده و اعلام عمومی می‌شود. اعتبار بانکی شامل انواع تسهیلات مالی (در قالب انواع عقود اسلامی رایج در نظام بانکی نظیر فروش اقساطی، اجاره به شرط تملیک، قرض الحسنه، مشارکت مدنی و غیره)، اعتبارات اسنادی (Letter Of Credit) و ضمانت‌نامه بانکی می‌شود. SBC مخفف عبارت Small Bank Credit و MBC مخفف Medium Bank Credit و LBC مخفف عبارت Large Bank Credit است. این رتبه، مبتنی بر کیفیت اعتباری شخص وام‌گیرنده است و توانایی اعتبار‌گیرنده در زمینه بازپرداخت به موقع و کامل اعتبارات بانکی را برای حداکثر سه سال آتی نشان می‌دهد. برای رتبه‌بندی اعتبارات بانکی از علائم رتبه‌های اعتباری کوتاه‌مدت، استفاده نمی‌شود.

جدول ۲- پیشوندهای رتبه‌بندی اعتبارات بانکی

پیشوند علائم رتبه‌بندی اعتبار بانکی	اندازه اعتبار بانکی
SBC	اعتبار خرد بانکی
MBC	اعتبار متوسط بانکی
LBC	اعتبار کلان بانکی

۲- تعریف نکول

شرایط وقوع نکول از نظر برهان به شرح زیر است:

- ۱- در مورد ابزار مالی یا تعهد مالی خاص، در هر یک از شرایط زیر، نکول تحقق یافته است:
 - ۱-۱- در صورتی که متعهد، تعهدات خود در خصوص اصل یا سود را به موقع ایفا نکند.
 - ۲-۱- در صورت بازآرایی بدهی سررسید شده برای جلوگیری از ورشکستگی یا نکول متعهد از جمله در شرایط زیر:
 - ۱-۲-۱- تبدیل بدهی به سهام (سهام‌الشرکه) در حالی که در قرارداد اولیه بدهی، این تبدیل پیشبینی نشده باشد.
 - ۲-۲-۱- استمهال، بخشش جرائم یا بازتنظیم نرخ سود.
- ۲- در مورد شخص حقوقی موضوع رتبه‌بندی، در هر یک از شرایط زیر، نکول واقع شده و رتبه اعتباری شخص حقوقی مربوطه به سطح نکول تنزل می‌یابد:

^۱ این پاراگراف طبق مصوبه مورخ ۱۴۰۲/۰۸/۱۳ کمیته تدوین ضوابط و مصوبه مورخ ۱۴۰۲/۰۸/۱۵ هیات مدیره اضافه شد.

- ۱-۲- در صورتی که حداقل یک ابزار مالی یا تعهد مالی خاص آن شخص حقوقی که توسط برهان رتبه‌بندی شده، نکول شده باشد.
- ۲-۲- در صورتی که برهان مطلع شود که حداقل یک ابزار مالی یا تعهد مالی خاص شخص حقوقی مورد نظر که توسط موسسه رتبه‌بندی دیگری رتبه‌بندی شده است، نکول شده باشد.
- ۳-۲- هر گونه اطلاعات موثق دیگری بدست آید که حداقل یکی از بدهی‌ها یا تعهدات مالی با اهمیت شخص حقوقی موضوع رتبه‌بندی، از جمله ضمانت اشخاص یا تعهدات مالی دیگر توسط آن، نکول شده باشد.
- ۳- در صورت وقوع هر یک از شرایط زیر در خصوص شخص موضوع رتبه‌بندی یا متعهد ابزار مالی یا تعهد مالی خاص رتبه‌بندی شده، برهان رتبه شخص، ابزار مالی یا تعهد مالی یاد شده را به سطح نکول تنزل می‌دهد.
- ۱-۳- اعلام ورشکستگی
- ۲-۳- انحلال یا ورود به فرایند تصفیه
- ۳-۳- لغو مجوز فعالیت یا تأسیس از طرف مقام ذی صلاح
- ۴-۳- تعلیق مجوز فعالیت اصلی به مدت بیش از سه ماه
- ۵-۳- مسدود شدن بخش مهمی از دارایی‌های متعهد
- ۴- هر واقعه دیگری به غیر از موارد فوق رخ دهد و برهان را متقاعد کند که به احتمال قریب به یقین شخص حقوقی موضوع رتبه‌بندی در سررسید نسبت به پرداخت بخش با اهمیتی از اصل یا سود تعهد مالی سررسید شده خود عمل نمی‌کند یا بخش با اهمیتی از اصل یا سود سررسید شده تعهد مالی یا ابزار مالی در سررسید بموقع پرداخت نمی‌شود.
- تبصره ۱-** فرجه‌ی زمانی در نظر گرفته شده برای پرداخت، به تاریخ سررسید اضافه می‌شود تا سررسید نهایی پرداخت بدست آید. ملاک تعیین نکول، تاریخ سررسید نهایی خواهد بود. با این حال در خلال فرجه‌ی زمانی پرداخت، چنانچه برهان به این اعتقاد برسد که متعهد قادر نخواهد بود تا در زمان سررسید نهایی به تعهد مالی خود به طور کامل عمل کند، ممکن است بلافاصله نسبت به شناسایی و تخصیص رتبه نکول اقدام کند.
- تبصره ۲-** تأخیر یا عدم پرداخت مبلغی کمتر از یک در هزار مبلغ بدهی سررسید شده یا پنجاه میلیون ریال یا معادل آن هر کدام کمتر باشد، با اهمیت محسوب می‌شود.
- تبصره ۳-** تأخیر برابر یا کمتر از سه روز کاری در پرداخت اصل یا سود تعهد مالی، نکول محسوب نمی‌شود.
- تبصره ۴-** پرداخت بموقع شخص ثالث از جمله ضامن بجای متعهد اصلی به معنای نکول تلقی نمی‌شود.
- تبصره ۵-** در صورتی که برهان با بررسی به این نتیجه برسد که تأخیر در پرداخت یا عدم پرداخت، ناشی از قوه‌ی قاهره بوده یا به دلیل اختلاف قابل قبول در تفسیر قرارداد مربوطه باشد، ممکن است رتبه‌ی شخص حقوقی و ورقه‌ی بهادار یا تعهد مالی خاص را علیرغم وقوع وقایع فوق به رتبه‌ی نکول تنزل ندهد؛ به شرط اینکه این شرایط در دوره‌ی کوتاهی (حداکثر بیست روز کاری) برطرف شود.

۳- علائم درجه‌بندی عملکرد صندوق‌های سرمایه‌گذاری

برهان، برای درجه‌بندی عملکرد صندوق‌های سرمایه‌گذاری عضو یک گروه همتا در هر دوره، آن‌ها را بر اساس شاخص ارزیابی عملکرد برهان (BPM) مرتب کرده و مطابق با توزیع آماری یکنواخت به هشت دسته تقسیم می‌کند که فراوانی هر دسته برابر با ۱۲.۵ درصد از جامعه است. دهک اول نیم ستاره دریافت می‌کند و به ترتیب به دهک‌های بعدی هر کدام نیم ستاره اضافه می‌شود

(یعنی دهک دوم ۱ ستاره، دهک سوم ۱/۵ ستاره و به همین ترتیب دهک هشتم ۴ ستاره دریافت می‌کند). این درجه‌بندی سپس توسط عوامل تعدیل‌گر تعدیل می‌شوند. درجه‌بندی تعدیل شده با رتبه‌بندی کیفیت مدیریت صندوق‌های سرمایه‌گذاری ترکیب می‌شود و رتبه‌بندی کیفیت مدیریت صندوق می‌تواند تا یک ستاره درجه‌بندی عملکرد را افزایش دهد، بنابراین درجه‌بندی عملکرد صندوق‌های سرمایه‌گذاری بین نیم ستاره تا پنج ستاره تقسیم می‌شوند اگرچه در یک دوره ممکن است که هیچ کدام از صندوق‌های سرمایه‌گذاری، درجه‌بندی ۵ ستاره دریافت نکنند. همانطور که در جدول (۳) مشاهده می‌شود، درجه‌بندی عملکرد به ترتیب با IFR ۱ تا IFR ۱۰ نیز ارائه می‌شوند، که IFR مخفف عبارت Investment Fund Ranking است.

جدول ۳- علائم و تعاریف درجه‌بندی عملکرد صندوق‌های سرمایه‌گذاری

علائم درجه‌بندی عملکرد (با حروف)	علائم درجه‌بندی عملکرد (به صورت ستاره)	تعریف
IFR ۱۰	★★★★★	عملکرد صندوق در سطح عالی ارزیابی می‌شود.
IFR ۹	★★★★★	
IFR ۸	★★★★☆	عملکرد صندوق در سطح خوب ارزیابی می‌شود.
IFR ۷	★★★★☆	
IFR ۶	★★★★☆	عملکرد صندوق در سطح متوسط ارزیابی می‌شود.
IFR ۵	★★★★☆	
IFR ۴	★★★☆☆	عملکرد صندوق در سطح پایین‌تر از متوسط ارزیابی می‌شود.
IFR ۳	★★★☆☆	
IFR ۲	★★☆☆☆	عملکرد صندوق در سطح ضعیف ارزیابی می‌شود.
IFR ۱	★☆☆☆☆	

توضیحات

- علامت (U): در صورتی که مدیر صندوق یا شخص کنترل‌کننده‌ی آن، متقاضی درجه‌بندی عملکرد نباشد و درجه‌بندی بر اساس اطلاعات عمومی صورت پذیرد، درجه "بدون درخواست" (Unsolicited) بوده و با حرف (U) پس از علامت درجه‌بندی مشخص می‌شود مثلاً IFR ۲(U).

- دوره به‌روزرسانی: در صورت دریافت به موقع داده‌های لازم، دوره بازنگری درجه‌بندی عملکرد صندوق‌های سرمایه‌گذاری، هر سه ماه یکبار از ابتدای هر سال (یعنی در پایان هر فصل تقویم ایرانی) خواهد بود.

۴- علائم رتبه‌بندی کیفیت مدیریت صندوق سرمایه‌گذاری

رتبه‌بندی کیفیت مدیریت صندوق‌های سرمایه‌گذاری به عنوان مکمل درجه‌بندی عملکرد صندوق‌های سرمایه‌گذاری محسوب می‌شود و درجه به دست آمده را تعدیل می‌کند؛ چرا که درجه‌بندی عملکرد به تنهایی، به عملکرد گذشته صندوق سرمایه‌گذاری در مقایسه با صندوق‌های هم‌تا توجه دارد؛ درحالی که رتبه‌بندی کیفیت مدیریت در مورد شرایط حال و آتی مدیریت صندوق سرمایه‌گذاری قضاوت می‌کند. رتبه کیفیت مدیریت صندوق سرمایه‌گذاری و ریسک‌های احصا شده در گزارش آن، اطلاعات جامعی را راجع به وضعیت حال و آتی مدیریت صندوق ارائه می‌دهد که می‌تواند در کنار درجه‌بندی عملکرد صندوق، مورد توجه سرمایه‌گذاران قرار گرفته و درجه عملکرد صندوق را در آینده تعدیل نماید. علائم رتبه‌بندی کیفیت مدیریت صندوق‌های سرمایه‌گذاری و تعاریف آن در جدول زیر ارائه شده است:

جدول ۴- علائم و تعاریف رتبه بندی کیفیت مدیریت صندوق های سرمایه گذاری

علائم رتبه بندی (با حروف)	علائم رتبه بندی (به صورت ستاره)	تعریف
MQR ^۵	★★★★★	کیفیت مدیریت صندوق در سطح عالی ارزیابی می شود.
MQR ^{۵-}	★★★★☆	
MQR ^۴	★★★★☆	کیفیت مدیریت صندوق در سطح خوب ارزیابی می شود.
MQR ^{۴-}	★★★★☆	
MQR ^۳	★★★☆☆	کیفیت مدیریت صندوق در سطح متوسط ارزیابی می شود.
MQR ^{۳-}	★★★☆☆	
MQR ^۲	★★☆☆☆	کیفیت مدیریت صندوق در سطح پایین تر از متوسط ارزیابی می شود.
MQR ^{۲-}	★★☆☆☆	
MQR ^۱	★☆☆☆☆	کیفیت مدیریت صندوق در سطح ضعیف ارزیابی می شود.
MQR ^{۱-}	★☆☆☆☆	

توضیحات

- دوره بازنگری: دوره بازنگری رتبه بندی کیفیت مدیریت صندوق های سرمایه گذاری حداکثر به مدت یک سال است. در صورتی که بازنگری به موقع انجام نشود، رتبه بندی از درجه اعتبار ساقط خواهد شد.
- دوره به روزرسانی: اگر طبق قرارداد مربوطه، برهان پایش (به روزرسانی) رتبه بندی کیفیت مدیریت را بر عهده داشته باشد و در این مدت تغییرات با اهمیتی از جمله تغییر در ارکان، هیات مدیره، مدیر صندوق، مدیران کلیدی مدیر صندوق، مدیران سرمایه گذاری، فرآیند سرمایه گذاری و سایر فرآیندهای با اهمیت، سیاست سرمایه گذاری، دارندگان واحدهای سرمایه گذاری ممتاز، ساختار سازمانی، نظام انگیزشی و نظام کنترلی رخ دهد، مدیر صندوق موظف است حداکثر ظرف یک هفته موضوع را به برهان به صورت کتبی اطلاع دهد.
- علامت (C): برهان، از طریق اضافه نمودن علامت (C) به رتبه تخصیص داده شده (به طور مثال (MQR^{۳(C)}، سرمایه گذاران را از وجود تغییرات با اهمیت که هنوز اثر آن ها بر روی رتبه کیفیت صندوق ارزیابی نشده است، آگاه می سازد.